

УНИВЕРЗИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ” - БИТОЛА

АНЕКС

НА

Б И Л Т Е Н

Бр. 391

ГОДИНА XXXV, Битола, 13. 10. 2014 година

Издание на Универзитетот “Св. Климент Охридски”- Битола

Одговорен уредник

М-р Офелија Христовска
Генерален секретар

Редакциски одбор

Д-р Пере Аслимоски, проректор
Факултет за туризам и угостителство-Охрид

Д-р Сашо Атанасоски, проректор
Економски факултет - Прилеп

М-р Елена К.Ристоска, советник

Уредник

М-р Елена К.Ристоска

Умножено на електронски печатар на Универзитетот
“Св. Климент Охридски” - Битола

СОДРЖИНА

Страна

ФАКУЛТЕТ ЗА БЕЗБЕДНОСТ-СКОПЈЕ

Рецензија на учебникот „Меѓународно јавно право“ од авторите проф. д-р Владимир
Ортаковски и доцент д-р Марија Миленковска 1

РЕЦЕНЗИЈА

НА УЧЕБНИКОТ ПО МЕЃУНАРОДНО ЈАВНО ПРАВО ОД АВТОРИТЕ ПРОФЕСОР Д-Р ВЛАДИМИР ОРТАКОВСКИ И ДОЦЕНТ Д-Р МАРИЈА МИЛЕНКОВСКА ОД ФАКУЛТЕТОТ ЗА БЕЗБЕДНОСТ – СКОПЈЕ НА УНИВЕРЗИТЕТОТ „СВЕТИ КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ - БИТОЛА

Ректорската управа на Универзитетот „Свети Климент Охридски“ Битола со одлука број 07-1248/7 од 6 октомври 2014 година го прифати предлогот на Деканатската управа на Факултетот за безбедност - Скопје за рецензенти по учебникот „**Меѓународно јавно право**“ од авторите професор д-р Владимир Ортаковски и доцент д-р Марија Миленковска да се изберат професор д-р Силво Деветак, редовен професор по **Меѓународно јавно право** на Правниот факултет на Универзитетот во Марибор и професор д-р Весна Кнежевиќ Предиќ, редовен професор по **Меѓународно јавно право** на Факултетот за политички науки во Белград.

Изразувајќи благодарност за укажаната доверба, откако внимателно го прочитавме ракописот, со особено задоволство го поднесуваме следниот

ИЗВЕШТАЈ

I. Обем, содржина и структура на делото

Трудот „Меѓународно јавно право“ од авторите професор д-р Владимир Ортаковски и доцент д-р Марија Миленковска претставува ракопис работен според содржините предвидени како наставна материја по предметната програма за Меѓународно јавно право на Факултетот за безбедност Скопје и на Правниот факултет Кичево. Истиот целосно е соодветен на наставната програма по овој предмет. Обемот на ракописот изнесува 427 страници основен текст. Проблематиката е опфатена во 12 глави, кои се поделени според логична структура на 310 точки и потточки. Користена е обемна литература од странски и домашни автори. Во ракописот се додадени: листа на случаи, листа на меѓународни договори и листа на кратенки. По основниот текст се поместени селектирана библиографија, со 320 библиографски единици, и индекс на автори и поими. Трудот ја има следната структура:

1. Дефинирање, настанок и развој на меѓународното право,
2. Извори на меѓународното право,
3. Субјекти на меѓународното право,
4. Надлежност и меѓународна одговорност на државата. Видови држави,
5. Меѓународно право за човекови права,
6. Области во меѓународното право,
7. Дипломатско конзуларно право,
8. Меѓународно договорно право,

9. Систем на Обединетите Нации. Меѓународни регионални организации,
10. Мирно решавање на споровите,
11. Решавање на споровите со употреба на сила,
12. Неутралност.

Во предговорот е означено кој е автор на која глава од трудот. Проф. д-р Владимир Ортаковски ги напиша главите 1-4, 6, поглавје 1 од глава 9 и главите 10-12; додека доцент д-р Марија Миленковска ги напиша главите 5, 7, 8 и поглавје 2 од глава 9.

Во **првата глава** се дефинираат терминот, поимот и правната природа на меѓународното право, како и односот на меѓународното јавно и меѓународното приватно право. Посебно се акцентира спроведувањето на меѓународното јавно право. Во оваа глава се анализираат настанувањето и развојот на меѓународното право преку успешното доближување до студентите на основачите на модерното меѓународно право и јасно толкување на доктринарната мисла. Авторот посебно се задржува на придонесот на природноправната и позитивистичката школа. Тој успешно го осветлува периодот на европско меѓународно право (1648-1918 година), како и развојот на меѓународното право меѓу двете светски војни и после Втората светска војна. Оригиналност е видувањето на авторот во делот за актуелните тенденции на развојот на меѓународното право. Потоа е елабориран делот за односот на меѓународното право со внатрешното право, како на теориско ниво, така и во светлина на практиката.

Во **втората глава** од учебникот успешно се обработени изворите на меѓународното право. Според членот 38 од Статутот на Меѓународниот суд на правдата тоа се: меѓународните договори, меѓународните обичајни правни правила, општите правни начела признати од цивилизираните народи, судските одлуки, учењата на најповиканите стручњаци. За сите нив се даваат соодветни коментари и се наведуваат некои карактеристични случаи од практиката на Меѓународниот суд на правдата. Покрај тоа, авторот наведува и коментира и други извори на меѓународното право, како што се едностраните правни акти на државата, актите на меѓународните организации, т.н. „меко право“ („soft law“). Авторот прави успешно резиме и синтеза на изворите, преку определување на хиерархија на формалните извори на меѓународното право, при што го истакнува неприкосновеното место на императивната норма (*jus cogens*). Во оваа глава авторот го елаборира и важниот процес на кодификација на меѓународното право, правејќи анализа на односот на кодификуваните и обичајните правила, како и на релацијата меѓу кодификацијата и прогресивниот развој на меѓународното право. Тој прави осврт на доктринарната и договорната кодификација и става посебен акцент на кодификацијата на меѓународното право во рамките на ОН.

Третата глава е за субјектите на меѓународното право, во која успешно се дефинира поимот и се наведуваат посебните видови субјективитет. Логично е што најмногу простор се посветува на државата како изворен и неспорен субјект на меѓународното право, а подолу се обработуваат и меѓународните организации како

субјекти на меѓународното право, како и положбата на поединецот, кој во определени ситуации поседува карактеристики на субјективитет во меѓународното право. Во рамките на оваа глава посебно успешно се обработува признавањето на државите, преку елаборирањето на конститутивната и декларативната теорија на признавање. Со аргументи авторот покажува дека далеку поприватлива е декларативната теорија, според која државата постои како субјект на меѓународното право со исполнувањето на основните услови за тоа, а дека признавањето, како дискреционо право на државата која го дава, а кое често зависи од политички услови и интереси, само ја констатира фактичката ситуација. Ставајќи го во фокусот на своето внимание распаѓањето (дисолуцијата) на поранешна СФРЈ, авторот ја иновира содржината во овој дел, определувајќи ги како предвремени признавањата на Хрватска и Босна и Херцеговина (чии влади тогаш не контролираа значителни подрачја од своите територии) и го елаборира како неоправдано одложено признавање на Република Македонија. Тој ги определува релациите меѓу признавањето на државите и владите, како и на признавањето во услови на граѓанска војна.

Во оваа глава авторот посветува нагласено внимание на сукцесијата на државите, и на меѓународноправниот континуитет, односно на правното наследство во врска со правата и обврските на државите во повеќе различни случаи на промени на териториите во државите. Тој ги анализира случаите на сукцесија на државите во областа на меѓународните договори, како и на државниот имот, архивите и долговите. Посебно се задржува, и во тие рамки ги разгледува и анализира релевантните случаи, на сукцесијата при создавање на нови независни држави; при обединување на две или повеќе држави; при распаѓање на државата; при цесија или сецесија на дел од државната територија. Притоа, покрај другите, авторот ги обработува карактеристичните случаи на сукцесија при обединувањето на Германија; при распаѓањето на Советскиот Сојуз; при распаѓањето на поранешна СФР Југославија. Во последната точка од оваа глава се елаборираат основните права и должности на државата: правото на сувереност и независност; правото на еднаквост; правото на почитување на државите; обврската на државите да се воздржат од закана или употреба на сила во меѓусебните односи; обврската за решавање на меѓународните спорови со мирни средства; забраната на интервенција во внатрешните и надворешните работи; обврската на државите да соработуваат согласно Повелбата на ОН; како и нивната обврска за совесно исполнување на обврските.

Во **четвртата глава** ја разгледува надлежноста на државите во меѓународното право, при што ги определува видовите надлежност на државата, ги разграничува внатрешната од меѓународната надлежност и го елаборира имунитетот на странските држави. Натаму, ја расчленува и анализира меѓународната одговорност на државата; условите за меѓународната одговорност на државата; околностите што ја исклучуваат противправноста на актот; како и видовите одговорност на државата. Во овој дел се задржува на обештетувањето (репарациите) што им се наметнуваат на државите за кршење на меѓународна обврска. Во рамките на оваа глава тој ги елаборира видовите

држави: персонална унија, реална унија, конфедерација (државен сојуз), федерација (сојузна држава). Натаму се класификуваат зависните држави – на вазални држави, протекторати, мандатни територии, територии под старателство и несамоуправни територии. Богатството на примери авторот го дополнува со територијални ентитети *sui generis* (Германија во 1945 година, кондоминиум, придружени држави и заедници на држави). Прикажани се, со истакнување на нивни карактеристични особини, и случаите *sui generis*: Светата Столица и Ватикан, Тајван и Суверениот Воен Ред на Малта.

Во **петтата глава** е изложена материјата за меѓународното право за права на човекот. Во неа се дефинира природата на човековите права и се врши класификација на истите. Авторот на оваа глава успешно ја елаборира меѓународната заштита за правата на човекот на повеќе нивоа: генерално во Обединетите Нации, како и поединечно во релевантните регионални системи за заштита на правата на човекот, задржувајќи се најмногу на европско ниво: во Советот на Европа, Европската унија, ОБСЕ. Компаративно се елаборираат Интерамериканскиот систем за заштита на правата на човекот, како и заштитата на правата на човекот во Африка. Посебно внимание е посветено на заштитата на човековите права на малцинствата, како и на недискриминацијата. Особена вредност на овој дел претставува големиот број на прикажани случаи кои ги дообјаснуваат анализираните категории. На крајот од оваа глава авторот ја елаборира релацијата меѓу човековите права и меѓународното кривично право, како и работата на меѓународните кривични трибунали.

Во **шестата глава**, за областите во меѓународното право, се дефинирани државната територија и државните граници, како и начините на стекнување и трансфер на државната територија. Се елаборира меѓународноправниот режим на меѓународните реки и меѓународните езера. Овде авторот детално го обработува меѓународното право на морето (внатрешни морски води, архипелашко море, територијално море, надворешен морски појас, епиконтинентален појас, исклучива економска зона, меѓународна зона – како заедничко наследство на човештвото, и отворено море). Значајно е што авторот ги презентира меѓународноправните правила кои се однесуваат на земјите без излез на море. Во оваа глава се поместени и правниот режим на мореузите (Босфор и Дарданели, Гибралтар, Отрански мореуз) и морските канали (Суецки канал, Панамски канал, Килски канал), како и меѓународноправните правила што се однесуваат на воздушниот простор и правниот режим во вселената, и на поларните области (Арктик и Антарктик).

Седмата глава се однесува на дипломатските и конзуларните односи. Во неа добро се разработени одредбите од Виенската конвенција за дипломатски односи од 1961 година, Виенската конвенција за конзуларно право од 1963 година и Конвенцијата за специјални мисии од 1969 година, со кои голем дел од оваа материја е кодификуван. Авторот го дефинира дипломатското право, воспоставувањето на дипломатски односи, како и составот и функциите на дипломатските мисии. Потоа ги елаборира привилегиите и имунитетите на дипломатската мисија, неповедливоста на просториите на мисијата, на архивата и документите и службената преписка на мисијата, како и на дипломатската

вализа. Привилегии и имунитети уживаат членовите на дипломатската мисија, членовите на семејството на дипломатскиот агент, а во одредени рамки административниот, техничкиот и помошниот персонал на мисијата. Авторот јасно ги презентира почетокот и престанувањето на дипломатските функции. Подолу се обработуваат конзуларните односи и конзуларните функции, како и привилегиите и имунитетите на конзуларната мисија и конзуларните функционери. Специјалните мисии се елаборирани на крајот на оваа глава.

Главата осум се однесува на Меѓународното договорно право. Елаборацијата се темели на одредбите на Виенската конвенција за договорно право. Авторот посебно се задржува на склучувањето на меѓународните договори; влегувањето во сила на договорите, обврската на државите да не бидат повредени предметот и целта на договорот, како и правото на државите да истакнат резерви на одделни одредби од договорот. Авторот посебно ја нагласува обврската на државите за почитување и примена на договорите (*Pacta sunt servanda* – договорите мораат да се почитуваат). Се елаборира релацијата на договорите со трети држави, како и процедурата за измена и модификација на договорите. Откако го прикажува толкувањето, депонирањето и регистрирањето на договорите, таа успешно ја елаборира ништовноста на договорот - кога тој е склучен спротивно на одредбите на внатрешното право). Дадени се специфичните ограничувања на овластувањето да се изрази согласност на државата, доколку се работи за заблуда, измама, корупција, принуда или за договор спротивен на *jus cogens* норма. Оваа целина авторот успешно ја заокружува со елаборирање на престанокот, повлекувањето и суспендирањето на договорите.

Во **деветтата глава** детално е прикажан и анализиран системот на ОН, почнувајќи од настанувањето на Организацијата како резултат на исходот на Втората светска војна. Авторот ги наведува и анализира целите и принципите на ОН и ја елаборира надлежноста на главните органи на ОН, особено на Генералното собрание и на Советот за безбедност. Авторот посебно ги потенцира критериумите за прием во членство на ОН, а меѓу карактеристичните случаи од практиката на прием во членство се задржува на приемот на Република Македонија во ОН, со јасна аргументација дека во тој случај се работи за кршење на Повелбата на ОН од страна на самата Светска организација. Авторот го обработува и анализира системот на колективна безбедност во ООН, како и пречките што го оневозможуваат неговото функционирање. Резолуцијата на ОН „Обединети за мир“ тој ја третира како фактичка ревизија на Повелбата на ОН, со цел да се најде излез кога има „парализа“ во работењето на СБ поради употребата на вето од некоја од големите сили постојани членки на Советот за безбедност. Натаму, тој ги анализира случаите квалификувани како закана за мирот и кршење на мирот, како и мерките кои вклучуваат употреба на сила. Наредната тема за која се расправа е еволуцијата на системот на ОН, за која авторот укажува на сложеноста, но и аргументирано критикува некои настани од практиката што произлегуваат од расчекорот меѓу одредбите на Повелбата на ОН и противречностите во современата меѓународна заедница. На крајот од овој дел тој ги прикажува специјализираните агенции на ОН.

Во поглавјето 2 од оваа глава се обработуваат регионалните меѓународни организации. По релевантните воведни напомени, авторот ги елаборира карактеристиките и надлежностите на Советот на Европа, како и неговите принципи: владеење на правото; демократија и заштита на правата на човекот и основните слободи. Авторот детално ги прикажува целите на ЕУ, како и институциите на Европската унија, и видовите на правни акти што тие ги донесуваат. Таа го презентира НАТО, кој е формиран во согласност со членот 52 од Повелбата на ОН како регионална организација за решавање на прашања поврзани со регионалниот мир и безбедност, како денес најуспешен систем на колективна безбедност во светот. Алијансата, како организација погодна за регионална акција, со одлука на Советот за безбедност на ОН може да биде ангажирана за спроведување на принудни мерки, како што тоа беше случај во 1995 година во Босна и Херцеговина. Основни цели на ОБСЕ се промовирање на подобри односи меѓу државите, како и воспоставување на мир и безбедност. Таа истакнува дека ОБСЕ врши широко толкување на безбедноста, идентификувајќи три димензии: воено-политичка димензија; економска и еколошка димензија и човекова димензија. Авторот исто така ги прикажува ОЕЦД, Организацијата на американските држави (ОАД) и Африканската унија.

Десеттата глава се однесува на мирното решавање на спорите, во кои рамки авторот детално се задржува на: а) дипломатските начини за решавање на спорите; б) правосудните начини за решавање на спорите (арбитража) и посебно в) Меѓународниот суд на правдата.

Во делот за дипломатските начини тој ги елаборира, и илустрира со поголем број соодветни случаи: преговорите, добрите услуги, посредувањето (медијацијата), анкетните комисии (истрагите) и помирувањето (концилијацијата). Како и во другите делови од учебникот, авторот го поврзува теориското елаборирање со примери на практична примена на институтите, како што е давањето добри услуги и посредувањето на специјалниот претставник на ОН во „спорот околу името“ меѓу Грција и Република Македонија. Делот за арбитража е обработен темелно (дефинирање и функции на арбитражата; Постојан арбитражен суд; арбитражен компромис) од што, покрај другото, јасно произлегува зошто не е можно „спорот околу името“ да се решава со арбитража.

Елаборирајќи ја организацијата и надлежноста на Меѓународниот суд на правдата, авторот подетално зборува за повеќе важни елементи на судскиот спор што Република Македонија го поведе против Грција, во врска со нејзиното кршење на член 11 став 1 од Привремената спогодба од 1995 година. Тој ги обработува претходните постапки и детално ја елаборира постапката пред Судот. Посебно се задржува на советодавното мислење што за секое правно прашање го дава Меѓународниот суд на правдата, по барање на Генералното собрание или Советот за безбедност, како и од Генералното собрание овластени други органи и специјализирани установи на ОН. Судот дава советодавни мислења за правни, а не за политички прашања. Одлуката за тоа дали конкретното прашање е правно, ја носи самиот суд. Советодавното мислење не се дава на држава и државата не може да го спречи Судот да даде такво мислење. Посебно го потенцира

советодавното мислење што, по барање на Генералното собрание, Меѓународниот суд на правдата го дал во 1948 година во врска со условите за прием на држава во членство на ОН (член 4 од Повелбата). Укажува дека на исто такво прашање што би го поставило Генералното собрание, Судот може да го даде само истиот одговор, што значи авторитетна констатација дека при приемот на Република Македонија во 1993 година Обединетите нации, со додавање на дополнителни услови, го прекршиле членот 4 од својата Повелба.

Во **единаесеттата глава** авторот детално го обработува решавањето на спорите со употреба на сила. Откако ја воспоставува релацијата меѓу меѓународното право и употребата на сила, тој се задржува на употребата на сила според Повелбата на ОН. Посебно ги елаборира категориите на сила што можат да ги употребат државите: реторзија, репресалии и правото на самоодбрана. Се фокусира на правните правила што се применуваат во меѓународни и во внатрешни оружени конфликти, и посебно ја анализира нивната применливост во случај на граѓанска војна. Авторот посебно ја елаборира и врши анализа на современата меѓународно правна мисла во врска со агресијата, хуманитарната интервенција и тероризмот.

Во продолжение го обработува меѓународното хуманитарно право и придонесот за неговото настанување и развој од страна на три истакнати личности: Анри Динан, Францис Либер и Фјодор де Мартенс. Тој детално ги обработува заштитата на ранети, болни и бродоломници (од Женевските конвенции I и II од 1949 година); на воени заробеници (од Женевската конвенција III), како и на цивилното население (од Женевската конвенција IV), но тоа го прави со дополнување на сите нови одредби кои настанале потоа, со развојот на договорното и обичајното меѓународно право. Во изложувањето на материјата тој ги користи и применува правилата наведени во студијата на Меѓународниот комитет на Црвениот крст од Jean-Marie Henckaerts и Louise Doswald-Beck, која прави сеопфатна анализа на обичајните правила на МХП применливи во меѓународни и немеѓународни оружени судири. Таа идентификува и формулира вкупно 161 обичајно правило, што се обврзувачки за сите страни во оружените судири, а што е од посебна важност во ситуација кога некои важни меѓународни договори во оваа област не се универзално ратификувани. Во продолжение детално го разгледува правниот режим на цивилното население на територија што се наоѓа под воена окупација.

Авторот ги анализира основните принципи на меѓународното хуманитарно право: хуманоста, воената потреба, дистинкцијата, пропорционалноста и ограничувањето. Со сила на аргументите тој донесува заклучок за хиерархија на дозволени акти за време на оружен конфликт: подобро е да го заробиш противникот отколку да го раниш; подобро е да го раниш отколку да го убиеш, подобро е да убиеш помалку лица отколку да убиеш повеќе лица. Можно е да се постигне ист воен резултат со заробување или ранување на непријателскиот воен персонал отколку со негово убивање. Логиката на меѓународното хуманитарно право е во воените операции да се употребат најмалку деструктивни мерки за постигнување на иста воена предност.

Меѓународното хуманитарно право и меѓународното право за човекови права, како две правни гранки што произлегуваат од меѓународното јавно право, содржат правила за постапување и заштита на човекот засновани на хуманоста. Традиционално, терминот право за човекови права првенствено се применува во време на мир меѓу поединецот и неговата држава, додека хуманитарното право обично ги означува правилата што се применуваат во време на војна или оружен конфликт меѓу завојуваните страни и државјаните на непријателска држава. Меѓутоа, правото за човекови права начелно е применливо и во вонредни ситуации опасни за безбедноста на државата, па и во војна. Оттука, авторот со право констатира дека овие две гранки се доближуваат, и меѓу нив доаѓа до функционална поврзаност и меѓузависност, како резултат на стремежот за поцелосна заштита на жртвите во оружен конфликт, врз основа на интегрално почитување на човековите права. Тој дава прогноза дека со натамошна еволуција на МХП и развој на правото на човековите права, тие се движат кон непосредно меѓусебно поврзување, за остварување на поцелосна заштита на човекот во сите околности.

Во врска со имплементацијата на МХП, авторот укажува дека договорните страни имаат обврска да ги почитуваат и да обезбедат почитување на Женевските конвенции од 1949 година во секоја ситуација, со што се потенцира начелото дека договорите мора да бидат почитувани („*pacta sunt servanda*“). За примена на одредбите на Женевските конвенции и протоколи, државите имаат обврска да преземат мерки, како во време на мирот, така и за време на оружениот судир. Потребно усвојување на посебни мерки во внатрешното право за да се обезбеди почитување и целосно правно дејство на многу одредби од Женевските конвенции. Обврската на државата да забрани определени дејствија бара соодветна забрана во кривичниот законик, која мора да биде посебна и јасна. Авторот констатира дека Република Македонија во голема мера го имплементира меѓународното хуманитарно право во своето законодавство.

Во **Глава 12** авторот ја обработува неутралноста, како меѓународно-правен институт според кој една држава не учествува во една војна, или во сите идни војни, и која има еднаков и непристрасен став кон завојуваните страни. Кога се работи за **привремена неутралност** државата еднострано објавува дека не учествува во една конкретна војна и за определено време, колку што ќе трае војната. **Постојана неутралност** е заснована врз меѓународен договор чии потписници ја гарантираат неутралноста на една држава во сите идни војни. Покрај често употребуваните примери на Швајцарија и Австрија како постојано неутрални држави, авторот успешно го вклопува во „поголемата слика“ случајот со Белгија како постојано неутрална држава, во текот на 75 години, која беше грубо прекршена од Германија во Првата светска војна. Во делот за привремена неутралност тој го елаборира случајот со САД, кои ја објавија својата неутралност во почетокот на двете светски војни и не учествуваа во нив долго време (во Првата светска војна беа неутрални две години и осум месеци, а во Втората светска војна две години и три месеци), за потоа да се вклучат во борбите и да дадат важен придонес за

исходот на двете светски војни, односно за воена победа на коалицијата кон која се придружиле.

Авторот ја анализира компатибилноста на статусот на неутралност со системот на Друштвото на народите, како и со системот на колективна безбедност на Обединетите нации. Откако ги елаборира правата и обврските на неутралните држави, тој ги прикажува принципите и методите на поморско војување – воените итрини и перфидии, блокадата и контрабандата.

II. Мислење и предлог

Трудот е напишан на јасен и разбирлив начин, што го прави достапен до студентите, оние кои работат на меѓународноправна проблематика, како и на широк круг читатели. Текстот и излагањето на содржините се јасни, термилошки и концепциски, и на многу солиден начин се илустрирани со примери и случаи. Тие се соодветни на критериумите и високите стандарди на универзитетски учебник кај нас и во светот.

Со својата отвореност во елаборирањето на материјата и познавањето на современата меѓународно правна практика, трудот на студентите им нуди актуелен и современ учебник. Со него се остварува основниот интерес на студентите – да стекнат ново и применливо знаење во оваа област, кое особено ќе им користи како на идни граѓани на Европската унија. Овозможува тие да ги разбираат и применуваат современите теориски сознанија во оваа област.

Учебникот претставува оригинален труд што изобилува со богатство од информации, содржински иновации, афирмирање на знаењето за областите што ги покрива и со својот конзистентен педагошки пристап. Тој е содржински кохерентен, методолошки добро поставен, темелен во поставувањето на темите. Начинот на прикажување на материјата е едукативен и доволно јасен, иако се работи за содржини со сложена структура. Посебна вредност на трудот претставува мноштвото на прикажани случаи, кои ги појаснуваат анализираните категории.

Учебникот систематично и сеопфатно ја објаснува и меѓународноправната основа на материјата за која често се чита или слуша во медиумите, а сепак мал број на луѓе се за неа детално и стручно информирани. Тој е адресиран и до најшироката јавност, како атрактивен и компетентен извор, за запознавање со развојните процеси во меѓународното право во современиот свет.

Содржината на учебникот е богата, опфаќа бројни прашања и случаи, при што материјата е логично систематизирана и поврзана. Стилот со кој авторите се обраќаат до читателот, начинот на укажување на главните акценти и нивно илустрирање со одбрани случаи, давање насоки во интерпретирањето на учењето, како и провоцирање на креативното учење, претставуваат битни карактеристики на трудот, кои го подигнуваат на ниво на современ и квалитетен учебник. Истиот може да биде користен и од студенти на втор и трет циклус на студии.

Во презентирањето на материјата се користи широка литература, во која се застапени најпознатите светски автори од областа, поради што учебникот заслужува мошне висока научна и стручна оценка и претставува вистински и оригинален придонес во својата област.

Според согледаните научни, методолошки, апликативни и педагошки вредности, ни претставува посебна чест и задоволство да предложиме учебникот **Меѓународно јавно право** од професор д-р Владимир Ортаковски и доцент д-р Марија Миленковска да се објави и да биде користен како **универзитетски учебник на Факултетот за безбедност - Скопје и на правните факултети во Република Македонија**.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Силво Деветак, с.р.

Редовен професор, Правен факултет на
Универзитетот во Марибор

Проф. д-р Весна Кнежевиќ Предиќ, с.р.

Редовен професор, Факултет за политички науки
во Белград